

МЕЛІТОПОЛЬСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ БОГДАНА ХМЕЛЬНИЦЬКОГО

Навчально-науковий інститут соціально-педагогічної та мистецької освіти

Кафедра психології

КВАЛІФІКАЦІЙНА (ДИПЛОМНА) РОБОТА
на здобуття ступеня вищої освіти «Магістр»

на тему: **«ДОСЛІДЖЕННЯ ОСОБЛИВОСТЕЙ ПОДРУЖНИХ
СТОСУНКІВ УЧАСНИКІВ БОЙОВИХ ДІЙ В ПРОЦЕСІ
ПСИХОЛОГІЧНОЇ РЕАБІЛІТАЦІЇ»**

Виконав: здобувач вищої освіти
групи М322-с денного відділення
Спеціальність 053 Психологія
ОП Психологія. Практична психологія
Петров Володимир Миколайович

Керівник:
кандидат психологічних наук,
доцент Гузь Н.В.

Рецензент:
кандидат психологічних наук, доцент
Ніжинського державного університету
імені Миколи Гоголя
Кошова І.В.

Запоріжжя – 2023 рік

Петров В.М. «Дослідження особливостей подружніх стосунків учасників бойових дій в процесі психологічної реабілітації»

АНОТАЦІЯ

Актуальність наукової роботи полягає в дослідженні, аналізі та систематизації наукових доробок та щодо особливостей подружніх стосунків учасників бойових дій в процесі психологічної реабілітації, які часто є наслідком стресових, дестабілізуючих обставин.

В роботі розглянуто сутність та значення теоретичний огляд особливостей подружніх стосунків ветеранів війни в процесі психологічної реабілітації. Висвітлені основні наукові підходи в рамках даної проблематики.

Проаналізовано особливості задоволеності шлюбом в родинях ветеранів війни.

Висвітлено особливості негармонійності подружніх стосунків як наслідок дії стресових ситуацій.

Визначено особливості реабілітаційного процесу в родинях ветеранів: види, етапи, методи. Подано теоретичну модель дослідження

Подано кількісні та якісні результати проведеного емпіричного дослідження **особливостей подружніх стосунків ветеранів війни в процесі психологічної реабілітації**

Дані, отримані в ході дослідження, є підтвердженням того, що екстремальні, небезпечні зовнішні обставини залишають на психіці людини свій слід, і сприяють непередбачуваному впливу на поведінку людини. Зокрема цей вплив безпосередньо зачіпає і родину постраждалого, адже окрім його емоцій та переживань, є ще емоції та переживання членів родини. Згідно з багатьма дослідженнями закордонних експертів, чи не єдиним ефективним методом подолання цього впливу є комплексний підхід, який включатиме роботу зі всіма членами родини, особливо в умовах війни.

Запропоновані матеріали сприятимуть подальшій розробці

рекомендацій щодо психологічного супроводу подружніх пар учасників бойових дій в процесі психологічної реабілітації та впровадження програми психологічної реабілітації для ветеранів війни та їх родин.

Ключові слова: подружні пари учасників бойових дій, психологічний супровід, психологічна реабілітація

Petrov V.M. “Investigation of the characteristics of fellow combat participants in the process of psychological rehabilitation”

SUMMARY

The relevance of scientific work lies in the further research, analysis and systematization of scientific research and the particularities of fellow participants in combat operations in the process of psychological rehabilitation, which is often the case in our country. own, destabilizing situations.

The work examines the essence and significance of a theoretical overview of the characteristics of fellow war veterans in the process of psychological rehabilitation. The main scientific approaches within the framework of this problem are identified.

The peculiarities of satisfaction with love in the homelands of war veterans were analyzed.

The peculiarities of inharmony of friends' stresses as a result of stressful situations are revealed.

The peculiarities of the rehabilitation process in the homelands of veterans are identified: types, stages, methods. Submitted theoretical research model

The clear and clear results of an empirical study of the characteristics of fellow war veterans in the process of psychological rehabilitation have been presented.

The data, collected during the investigation, confirms that extreme, unsafe external situations take their toll on people's psyche, and contribute to an untransmitted influence on people's behavior. This influx immediately consumes the homeland of the victim, and besides his emotions and experiences, there are also the emotions and experiences of members of the homeland. There is a wealth of research from foreign experts, and there is no single effective method of achieving this infusion - a comprehensive approach that involves the work of all members of the homeland. Especially in the minds of war

The submitted materials will be used for further development of recommendations for psychological support of friendly couples of combat participants in the process of psychological rehabilitation and implementation of psychological rehabilitation programs for veterans and the wars of their homelands.

Key words: friendships of combat participants, psychological support, psychological rehabilitation

РЕФЕРАТ
кваліфікаційної (дипломної) роботи

на тему «**Дослідження особливостей подружніх стосунків учасників бойових дій в процесі психологічної реабілітації**»

Здобувача вищої освіти: Петров В.М.

Керівник: канд. психол. наук, доцент Гузь Н.В.

Актуальність дослідження: Сучасне українське суспільство живе в умовах війни, в стані перманентної напруги, тривоги. Як військові, так і цивільне населення на сьогоднішній день стикаються з великою кількістю як фізичних, так і матеріальних втрат, втратою звичного образу життя, є свідками або учасниками подій, що загрожують їх життю або життю їх близьких. Все це може призвести до виникнення психологічних травм. До основної групи ризику, щодо розвитку стресових розладів або розладу адаптації, потрапляють військовослужбовці. Ще складнішою ситуацію робить той факт, що це впливає не тільки на самих військовослужбовців, але й на членів їх родин. Бо не ті, не інші не мають достатньо знань, навиків, щоб впоратися самотужки з труднощами в спілкуванні, в адаптації.

Вивченням цього явища займалися і українські вчені, і закордонні, а саме: Л. Китаєв-Смик, Р. Волошин, Р. Лазарус, чия наукова праця дотична до дослідження механізмів розвитку травматичного стресу, притаманних йому симптоматик та розвитку загалом. А. Пушкарьов, О. Доморацький, Н. Крилов, вони займалися дослідженням особливостей корекції посттравматичного стресового розладу, що розвивався у учасників військових конфліктів. О. Морозов, Н. Тарабріна, О. Тімченко, І. Котєнєв, В. Лисенко, С. Яковенко, вони зробили значний вклад в розвиток діагностики та боротьби з стресовим розладом. Г. Сельє, який досліджував теоретичні основи таких понять як загальний адаптаційний синдром і ПТСР. Ф. Шапіро, у дослідженні психотерапії емоційних травм. А також інші, не менш видатні, психологи і

дослідники, що приклали свою руку до вивчення даного питання, з часів Першої Світової Війни. Ними не тільки аналізувалися становлення захисних механізмів, вплив різних травматичних подій на розвиток психологічних травм, але й розроблялися деякі методи допомоги в різного роду стресових ситуація і обставинах, що несуть безпосередню загрозу життю.

Як виявилось, в реаліях сучасної України, спеціалістів, які вміють та готові працювати з такою проблематикою, знайшлося доволі мало. Варто відмітити, що наразі актуальним є діагностика, психологічна допомога як діючим військовослужбовцям, так і екс-комбатантам, які звільняються зі служби за станом здоров'я або за віком.

Вивчення специфіки подолання (проживання) психологічних травм військовими є актуальною темою для українських психологів. Існує потреба в детальному, підкріпленому аргументами, аналізі. Гострою є потреба в реалізації глобальних та регіональних проєктів, з метою побудови системи психосоціальної підтримки військовослужбовців та членів їх сімей, для надання психологічної допомоги в індивідуальному та груповому форматі.

Мета роботи: провести дослідження особливостей подружніх стосунків ветеранів війни, які знаходяться в процесі реабілітації.

Об'єкт дослідження: родинні стосунки ветеранів війни.

Предмет дослідження: особливості подружніх стосунків ветеранів війни, які знаходяться в процесі реабілітації.

З початком роботи, було висунуто наступні **гіпотези:**

1. Припускається, що стосунки, подружніх пар ветеранів війни, які мали ускладнення в стосунках, в особистому спілкуванні «чоловік-дружина», після активної залученості до тренінгів, та отриманої соціально-психологічної допомоги, матимуть значні покращення.

2. Вірогідно, що покращення в стосунках «чоловік-дружина» можливі лише при комплексному підході, який включатиме реабілітацію, індивідуальну, сімейну та групову психотерапії.

3. Припускалося, що парам, які брали участь в індивідуальній та

сімейній психотерапії, вдалось значно якісніше покращити особисті комунікації в рамках подружніх стосунків, аніж тим парам, що залучалися тільки до групової психотерапії.

Завдання дослідження:

1. Встановлення, дослідження та опис особливостей в подружніх стосунках ветеранів війни, які знаходяться на етапі реабілітації;
2. Визначення показників задоволеності шлюбом, розуміння, любові та симпатії, авторитетності, емоційної привабливості, в подружніх парах, до та після проходження тренінгу.
3. Визначення та аналіз безпосереднього впливу соціально-психологічної реабілітації на стосунки в подружніх парах, після проходження програми.
4. Визначення та аналіз ефективності впливу індивідуальної та сімейної психотерапії, задіяних паралельно соціально-психологічній реабілітації, на стосунки подружніх пар.
5. Спираючись на результати, отримані в рамках дослідження, створити рекомендації стосовно проведення психоконсультативної та психокорекційної програм, для наступних учасників психореабілітації.

Група досліджуваних: в рамках дослідження для соціально-психологічної реабілітації було задіяно 8 подружніх пар ветеранів війни з різних куточків України.

Під час проведення проєкту були застосовані наступні загальнонаукові методи: аналіз, синтез, індукція, дедукція та моделювання. Емпіричний метод ведення досліджень - індивідуальна та групова психотерапії. Тести, математико-статистичні способи опрацювання результатів досліджень.

Методики дослідження: проведення психодіагностики емоційних стосунків між подружніми парами, з використанням тестів-опитувальників:

- 1) «Тест-опитувальник задоволеності шлюбом» (В. Столін, Т. Романова, Г. Бутенко).
- 2) «Опитувальник РЕА: розуміння, емоційне тяжіння, авторитетність»

(А.Н. Волкова, модифікація В.І. Сліпкової).

3) «Шкала любові та симпатії»(З. Рубін, модифікація Л.Я. Гозмана та Ю.Е. Альшиної).

Наукова новизна дослідження полягає у тому, що конкретизовані знання щодо особливостей подружніх стосунків учасників бойових дій в процесі психологічної реабілітації

Теоретичне значення дослідження полягає у розширенні наукових знань та уявлень, щодо особливостей подружніх стосунків учасників бойових дій в процесі психологічної реабілітації.

Практичне значення роботи полягає у можливості використання методичного інструментарію вивчення психологічних подружніх стосунків учасників бойових дій в процесі психологічної реабілітації.

Структура та обсяг роботи. Робота складається з вступу, двох розділів, списку використаних джерел та додатків. Робота викладена на 85 сторінках друкованого тексту, вміщує 8 таблиць та 6 рисунків.

ВИСНОВКИ

В рамках наукової роботи були проаналізовані особливості подружніх стосунків, зокрема їх метаморфози, які часто є наслідком стресових, дестабілізуючих обставин. Особлива увага була приділена популяризації терапії пар та родинної реабілітації в часи Першої світової війни, коли факт впливу військових дій на психіку як військовослужбовців, так і цивільних, стосунки в родині і подальше життя в суспільстві- стало неможливо ігнорувати. Також був описаний досвід західних програм по реабілітації військових, які брали участь в конфліктах на території Афганістану та Іраку.

Опрацювавши дослідження науковців, варто зауважити, що разом із поколіннями, соціальними конструктами та змінами в суспільстві, мінялися методи, а відповідно й ефективність психотерапії та реабілітації військовослужбовців, їх родин та цивільних загалом. Разом з тим змін зазнали родинна та подружня терапії. Все це примножило можливості для реабілітації,

створення копінг-стратегій в родинях, адаптації та здорової взаємодії із соціумом.

Завдячуючи досвіду західних експертів, зокрема теорії родинних стосунків, висунуто гіпотезу, що для підвищення ефективності програм реабілітації, допомоги комбатантам, варто проводити терапію із військовослужбовцями, безпосередньо перед відправкою на службу, за можливості- під час проходження служби, та особливо важливо- після завершення несення служби, щоб спростити реінтеграцію в цивільне суспільство та повернення до мирного життя. Зокрема важливою є робота не тільки з військовими безпосередньо, але й з їх родинями, щоб нівелювати або значною мірою зменшити негативний вплив на їх стосунки.

Дані, отримані в ході дослідження, є підтвердженням того, що екстремальні, небезпечні зовнішні обставини залишають на психіці людини свій слід, і сприяють непередбачуваному впливу на поведінку людини. Зокрема цей вплив безпосередньо зачіпає і родину постраждалого, адже окрім його емоцій та переживань, є ще емоції та переживання членів родини. Згідно з багатьма дослідженнями закордонних експертів, чи не єдиним ефективним методом подолання цього впливу є комплексний підхід, який включатиме роботу зі всіма членами родини. Особливо в умовах війни. Гостро відчувається різниця між підходом західних країн та нашим, українським, адже на відміну від західних країн, де подібного роду ініціативи фінансуються державою і є загально розповсюдженими, в Україні програми психологічної реабілітації фінансуються небайдужими або ж з бюджету самої родини. Так і виходить, що в разі відсутності меценатів, готових профінансувати проєкт по реабілітації, всі витрати припадають на бюджет родини постраждалого, адже в нашому випадку, родина є єдиною зацікавленою в цьому стороною. Очевидним є той факт, що далеко не кожна родина може собі дозволити це, зважаючи як на фінансовий фактор, так і на психоемоційний.

Виходячи з цього, можна зробити висновок, що важливою є психологічна підготовка військовослужбовців, перед відправкою на фронт,

адже знання елементарних чинників психологічної самопомоги, в критичний момент, можуть врятувати ситуацію і самого бійця, зменшити вплив екстремальних умов на його психіку.

В підсумку важливо зазначити, що впровадження програми психологічної реабілітації для ветеранів війни та їх родин є важливим для України, адже з часом потреба в цій реабілітації буде тільки збільшуватись. А її відсутність може призвести до неможливості ветеранів реінтегруватися в суспільство.

ЗМІСТ

ВСТУП.....	3
РОЗДІЛ I. ТЕОРЕТИЧНЕ ДОСЛІДЖЕННЯ ОСОБЛИВОСТЕЙ ПОДРУЖНІХ СТОСУНКІВ ВЕТЕРАНІВ ВІЙНИ В ПРОЦЕСІ ПСИХОЛОГІЧНОЇ РЕАБІЛІТАЦІЇ.....	7
1.1 Задоволеність шлюбом в родинях ветеранів війни.....	7
1.2 Негармонійність подружніх стосунків як наслідок дії стресових ситуацій.....	15
1.3 Особливості реабілітаційного процесу в родинях ветеранів.....	27
1.4 Теоретична модель дослідження.....	38
РОЗДІЛ II. ЕМПІРИЧНЕ ДОСЛІДЖЕННЯ ОСОБЛИВОСТЕЙ ПОДРУЖНІХ СТОСУНКІВ ВЕТЕРАНІВ ВІЙНИ В ПРОЦЕСІ ПСИХОЛОГІЧНОЇ РЕАБІЛІТАЦІЇ.....	41
2.1 Дизайн дослідження.....	41
2.2 Опис методичного інструментарію.....	43
2.3 Аналітичне оцінювання результатів дослідження.....	46
ВИСНОВКИ.....	63
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	64
ДОДАТКИ.....	68

Ім'я користувача:
Анастасія Сухомлінова

ID перевірки:
1015989489

Дата перевірки:
25.10.2023 20:41:38 EET

Тип перевірки:
Doc vs Internet + Library

Дата звіту:
25.10.2023 22:31:48 EET

ID користувача:
100012861

Назва документа: Петров

Кількість сторінок: 89 Кількість слів: 16425 Кількість символів: 116037 Розмір файлу: 1.15 MB ID файлу: 1015671595

22.1% Схожість

Найбільша схожість: 19.1% з Інтернет-джерелом (https://er.ucu.edu.ua/bitstream/handle/1/2741/Nalyvaiko_mag.pdf?isA...)

20.5% Джерела з Інтернету

1000

.....Сторінка 91.....

Не знайдено джерел з Бібліотеки

0% Цитат

Вилучення цитат вимкнене

Вилучення списку бібліографічних посилань вимкнене

0% Вилучень

Немає вилучених джерел

Модифікації

Виявлено модифікації тексту. Детальна інформація доступна в онлайн-звіті.

Замінені символи

36